

IN MEMORIAM
drs. Y.P.W. van der WERFF
1918 - 1993

Op 18 juni van dit jaar overleed te Breda, na een vrij korte ziekteperiode, drs. Y.P.W. van der Werff. De heer Van der Werff is negentien jaar bestuurslid geweest van onze kring en elf jaar lang voorzitter.

Ymenus Pieter Willem van der Werff werd 12 juni 1918 te Maastricht geboren als zoon van de medicus Ymenus Johannes Jacobus van der Werff en van mr. dr. Adèle Diderique Caroline Louise Schaap. Zijn vader zag op 3 december 1892 te Medemblik het levenslicht als zoon van een onderwijzer en kleinzoon van een vlasboer. De loopbaan van Ym's grootvader en die van diens broer, die eveneens onderwijzer was, kan als 'dedicated' worden omschreven.

Zijn moeder was 25 augustus 1886 als officiersdochter te Maastricht geboren. In haar jeugd was het voor een meisje nog niet mogelijk een studie aan het gymnasium te volgen. Wel werd zij in de zesde klas van die school als 'toehoorder' toegelaten, waarna zij middels het staatsexamen het gymnasium-diploma behaalde. Zij volgde daarna aan de Universiteit van Amsterdam een studie in de rechten, welke zij met een promotie afsloot.

Het echtpaar Van der Werff was op 11 augustus 1917 te Maastricht in het huwelijk getreden. Helaas kwam de echtgenoot, getroffen door de Spaanse griep, reeds in augustus 1918 te overlijden. Dat gebeurde in Heerlen waar hij in de mobilisatietijd als militair arts werkzaam was. Na de zo vroegtijdige dood van haar man was mevrouw Van der Werff van inkomsten verstoken. Om een functie te kunnen bekleden bij het kantoor der registratie en domeinen in haar woonplaats volgde zij een cursus voor het examen van kandidaat-notaris. Nadat zij - na één jaar studie - voor dit examen geslaagd was, werd zij inderdaad aangesteld als commies.

In 1921 verhuisde zij met haar zoontje naar Den Haag, waar ze was benoemd als juriste bij het departement van Handel en Nijverheid. Deze functie heeft zij zes jaar vervuld. Daarna - op 25 augustus 1927 - trad zij voor de tweede maal in het huwelijk te De Bilt en wel met de in 1890 te Warffum geboren drs. Jean Luzac. Haar nieuwe echtgenoot was romanist en als leraar verbonden aan het Kennemer Lyceum te Overveen. In die plaats gingen zij ook wonen. De jonge mevrouw Luzac verloor haar functie bij het departement op grond van de destijds geldende bepaling dat een gehuwde vrouw geen betrekking bij de overheid mocht vervullen. In 1938 kwam aan het dienstverband van haar echtgenoot te Overveen een einde. Daarna bracht het echtpaar een jaar door in een uiterst bescheiden huisje in Zwanenburg.

Intussen had de jonge Ym van der Werff de leeftijd bereikt waarop hij tot het voortgezet onderwijs kon worden toegelaten. Hij volgde van 1930-1936 het al genoemde Kennemer Lyceum. Na zijn eindexamen gymnasium is hij, van 1936-1938, als spoorstudent geschiedenis gaan studeren aan de Universiteit van Amsterdam. Vanaf zijn jeugd jaren leed hij aan een astmatische aandoening die hem, in het belang van zijn gezondheid, noopte in de zomers van de jaren 1936-1938 te kuren in het Franse Auvergne.

In 1939 vond stiefvader Luzac een betrekking aan het gymnasium en de HBS te Winschoten, waarheen Ym met zijn ouders verhuisde. Zijn studie heeft hij toen - opnieuw als spoorstudent - voortgezet aan de Rijksuniversiteit te Groningen. Het doctoraal examen legde hij aldaar af op 12 december 1946. Hij was toen al vanaf 1945 als leraar, met een aanstelling voor 30 lesuren per week, verbonden aan dezelfde school waar ook zijn stiefvader doceerde.

Direct na de bevrijding was het studentenleven in ons land weer opgebloeid. Zo bezocht Ym het congres van de 'Organisatie van Studenten in de Geschiedenis in Nederland' (OSGN) dat afwisselend in diverse conferentie-oorden werd gehouden. Op het congres van 1946 te Soesterberg heeft hij zijn latere echtgenote Martine Knuttel leren kennen, die in Leiden geschiedenis studeerde. Zij was een dochter van de oud-directeur van het Haagse Gemeente Museum, dr. Gerhardus Knuttel Wzn. (1889-1968).

Drs. Y.P.W. VAN DER WERFF 1918-1993
Voorzitter van "De Oranjeboom" 1963-1974

Na het afleggen van het doctoraal examen heeft de jonge leraar gezocht naar een functie elders in het land. In deze tijd was er veel keus want op vele plaatsen waren nieuwe docenten nodig. Ym's voorkeur bleek uit te gaan naar de stad Breda, waar op het eind van het schooljaar 1946-1947 aan het Stedelijk Gymnasium de tot voor enkele jaren door dr. D.Th. Enklaar vervulde functie van leraar geschiedenis en nederlands was vrijgekomen. Kort daarna, op 3 oktober is te Den Haag het huwelijk tussen Ym van der Werff en Martine Knuttel gesloten.

Zoals zovelen had het echtpaar in die periode veel moeite met het vinden van een passende woning. Na vier jaar werd hen aan de Heuvelbrink een flat toegewezen die het ruimteprobleem nauwelijks oploste, vooral omdat in het begin van de vijftiger jaren hun twee dochters werden geboren. Toen voortgezette pogingen om een betere huisvesting te vinden niet gelukten, heeft Van der Werff naar elders - in Enschede - gesolliciteerd. Daarna gingen de autoriteiten zich beter voor het vinden van een goede huisvesting inzetten. In 1954 kochten de Van der Werff's het ruime huis aan de Wilhelminasingel 21, waarin zij sindsdien hebben gewoond.

De functie aan het Stedelijk Gymnasium heeft Van der Werff tot 1962 vervuld. In 1959 werd hij bovendien docent aan de Koninklijke Militaire Academie waar hij in 1960 een aanstelling ontving als wetenschappelijk hoofdambtenaar A. Van 1966-1969 vervulde hij aan die instelling, in de rang van raadadviseur in algemene dienst, de functie van algemeen assessor.

Inmiddels was de Bredase historicus in 1962 voor de VVD lid geworden van de gemeenteraad. Die functie heeft hij tot 1974 vervuld. Van 1966-1982 is hij lid van Provinciale Staten geweest. Bovendien beheerde hij, in de jaren 1974-1978, als lid van Gedeputeerde Staten de cultuurportefeuille. Ook was hij van 1970-1974 voorzitter van het Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant. Tenslotte werd hij in 1969 tot lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal gekozen, welke functie hij tot zijn overlijden heeft vervuld.

Vanaf 1954 is Van der Werff nauw betrokken geraakt bij het bestuur van onze vereniging. Na het vertrek van de gemeentearchivaris drs. P. Scherft is hij, van 1954-1957, opgetreden als redactiesecretaris van het Jaarboek. In eerstgenoemd jaar werd hij ook gekozen tot bestuurslid van de vereniging. Na het aftreden van de voorzitter mr. J.W. Bosch in 1963 heeft Van der Werff elf jaar lang het presidiaat bekleed.

In de jaarvergadering van 1965 pleitte hij voor een ver doorgevoerde coördinatie op cultureel gebied in onze stad. Er waren destijds vijf verenigingen die elkaar nodeloos overlaptten: 'Dante', de 'Alliance Française', het 'Klassiek Verbond', de 'Nederlandse Reisvereniging' en de 'Natuurhistorische Vereniging'.

Na zijn verkiezing tot lid van de Eerste Kamer ging het presidiaat van 'De Oranjeboom' hem zwaar vallen, zoals hij in de jaarvergadering van 1973 uiteenzette: "Sedert 1963 ben ik voorzitter. Tien jaar is wat lang, doch niet alleen dat: de tijd ontbreekt mij, niet om mijn voorzitterschap goed te vervullen, doch om het überhaupt te doen. Ik ben zo vaak en vaak zo langdurig afwezig, dat U mij als 'président fainéant' kunt aanmerken!" Daarna verzocht hij onze vereniging om een andere voorzitter te zoeken. Het jaar daarop is hij opgevolgd door ir. J. de Wilde. De jaarvergadering benoemde de aftredende voorzitter in 1974 tot ere lid van 'De Oranjeboom'.

Vele malen hebben de inwoners van Breda - en vooral de leden van onze vereni-

ging - kunnen profiteren van de welsprekendheid van drs. Van der Werff. Een gemak van spreken, naast een diepgaande kennis van de stedelijke historie en een grote eruditie, deden hem vaak gehoor geven aan verzoeken om een spreekbeurt te vervullen. In het bijzonder was hij op de hoogte van de belegering van Breda door de Spaanse markies Spinola in 1625. Ook over het door Velazquez geschilderde doek 'Las Lanzas', waarvan in de stad twee kopieën aanwezig zijn, kon hij boeiend vertellen. Zijn laatste voordracht over de geschiedenis van Breda hield hij in 1990, bij de herdenking van de verovering van de stad door het Turfschip. Bij die gelegenheid stelde hij vast "dat de verovering van Breda in 1590 de definitieve bevestiging (betekende) van de levensvatbaarheid van onze soevereine staat".

Aan het Jaarboek heeft drs. Van der Werff drie artikelen bijgedragen: in 1958, 1959 en 1982. Het eerste artikel, 'Rond het Turfschip', handelt over de boot, waarmee Staatse soldaten zich in 1590 toegang tot het kasteel van Breda hebben verschaft. Het tweede opstel bespreekt onder de titel 'Breda in het nieuws (1618-1625)' de in die periode verschenen kranten, die de strategische situatie in en rond Breda behandelden. Het derde opstel is gewijd aan de in 1982 overleden oud-voorzitter, het erelid mr. J.W. Bosch.

Een op het westen der provincie gerichte publikatie verscheen in 1972: *Een kabinet van Westbrabantse gezichten*. In dit prachtig uitgegeven werk werden alleen originele van Nederlandse kunstenaars opgenomen.

Voorts heeft drs. Van der Werff in de bundel 'Akademiedagen 1957' van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen zijn bij die gelegenheid gehouden voordracht gepubliceerd over 'Breda, speelbal tussen Noord en Zuid in de tachtigjarige oorlog'. In het Verslag van het NCGW-congres van hetzelfde jaar plaatste hij een opstel over 'Velazquez' Las Lanzas, een poging tot verklaring'. De Spieghel Historiaal van 1969 bevat een artikel van hem over de 'Vrede van Breda 1667-1967'. Ook mogen nog vermeld worden opstellen over 'De problematiek van oorlog en vrede in de opleiding tot beroepsofficier' (in: *Vrede, een uitdaging aan de opvoeder* (Tilliburgis, 1970)) en zijn artikelen 'De Nederlandse mobilisatie. Bouwen op God en Den Haag' en 'Vier dagen in Mei. De evacuatie in Breda, vlucht zonder zin' in *Bericht van de Tweede Wereldoorlog* (1970). Als lid van de redactiecommissie voor de Geschiedenis van Breda is hij nauw betrokken geweest bij de totstandkoming van de delen II en III van dat werk.

Naast de historische publikaties over Breda en omgeving heeft drs. Van der Werff jarenlang recensies van allerlei aard geplaatst in de *Bijdragen en mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden*. In dit bestek, dat zich beperkt tot de verdiensten voor 'De Oranjeboom' en de stad Breda, blijven zijn talrijke publikaties en geschriften op politiek terrein buiten beschouwing.

Y. van der Werff ontving voor zijn verdiensten - op het terrein der politiek, maar ook op andere gebieden - in 1981 de onderscheiding van 'Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw'. In 1990 werd hij gedecoreerd als 'Commandeur in de Orde van Oranje-Nassau'.

Dr. F.A. BREKELMANS